

Pred
praznikom
republike

BOGOMIR MAGAJNA se nam je pred časom predstavil kot pisec za otroke. Že tedaj pa smo — čeprav bežno in nepopolno — zabeležili še druga področja njegovega pisanja in iz njegovega bogatega opusa objavljamo nekaj odlomkov iz novele

PARTIZANSKA SONATA

(iz zbirke Odmev korakov)

V gostilni Pri Sedmici^o v Mostah sem sedel čisto sam v desnem kotu. S polzaprtimi očmi sem opazoval oblačke cigaretne dima in se kdaj pa kdaj na-

smehnil. Prišla je Minka, visoka in vitka, naložila drv v peč, se pristavila potem za hip in rekla: »Danes čisto sam?« — »Danes čisto sam,« sem odvrnil. Odšla je, potem pa je v sobo počasi padal mrak in vedno bolj razločno so se videli na steni odsevi plapolajočih jezičkov iz peči. Pred leti je bilo lepo v tej sobi, sem si mislil. Dosti prijateljev je prihajalo k tej mizi, sedaj pa jih ni več: pesnik Ivan ustrelili so ga, trgovec Pavle, ustrelili

so ga, pesnik Rob, ustrelili so ga, zdravnik Držaj, padel je, živinozdravnik Mozer, ustrelili so ga... Štel sem naprej prijatelje, pa je naraščala številka: dvanajst, trinajst...

»Danes čisto sam,« je rekla Minka. Ne bomo prepevali več skupaj, ne bomo kovali več načrtov. Nikoli več jih ne bo v tej sobi in tudi njihovih deklet ne. Nič več ne prihajajo sem njihova dekleta...

(Nadaljevanje na 2. strani)

^o Danes je ni več. Stala je na Selu, na levi strani Zaloške ceste, kjer je ta v rahlem loku zavila proti križišču s ceste proti Studencu. Danes se tam na desno odcepi vstopna cesta proti novi soseski Fužine v gradnji.

Janez Ošaben: 'Gostilna Pri sedmici', risba

(Nadaljevanje s I. strani)

Šli smo skupaj čez silno gorovje, gorovje, višje od Himalaje, da bi našli nov svet, novo, deveto deželo človeštva, pa so vsi poginili na poti. Prišel sem na drugo stran. Čudovita je nova dežela; polna je jutranjega sonca, polna je radostnih mladcev in mladenk; polna je oračev in kovačev; više in više zidajo zidarji hiše. Ni več žalitev, ni sramote, ni ponižanja. Med trumami delavcev in delavk stopajo inženirji z vriskom naprej proti novim zgradbam bodočnosti. Umetniki iščejo novega kamna in novih barv. Pevci iščejo po sinjih strunah harfe novih melodij, vsi zbegani, kot bi se bali, da ne bi mogli prehiteti časa, ki drvi s toliko brzino naprej, da ni danes več tega, kar je bilo včeraj. Neizmerna naloga čaka umetnike: graditi neizmerni tempelj resničnosti in nove lepote, da, tudi nove pravljice, polne razkošnih barv. Vsi otroci bodočnosti ne bodo hoteli samo dela. Nekoč bo dela manj in manj. Vsi otroci bodočnosti se bodo veselili lepote, kot se veseli otrok punčke, ki strmi iz naročja navzgor, žoge, ki se odbija z zemeljske oble proti soncu navzgor. V razkošnih vrtovih se bodo smejale marmorne nimfe in bronasti favni rajajočim množicam. Na vratih čevete dežele stojim in strmim... Njih pa ni več, ki so se včasih toliko veselili, da bodo videli vse to: Ivana in Roba...

»Ali naj prinesem še vina?«

»Prinesi, Minka!« — — —

»Ali naj prižgem luč?« — — —

»Prižgi jo, Minka!« — — —

Včeraj je bil prišel k meni partizan, mladenič še, komaj petindvajset let star, v uniformi še, letalec oficir: »V Sredgorah sva se srečala. Sem nekaj dni na dopustu v Ljubljani, sicer letim tam nad Beogradom, da je veselje. Prišel sem k tebi zato, kar si literat.«

Položil je pred mene šop papirjev, na pol raztrganih. »Sam nisem za take stvari in preveč imam dela. Morda pa bi bilo prav, če se ohrani. Preberi! Osem gimnazij sem nekoč napravil, pa končno ne gre za slog, ampak za dokument.« — — —

»Si sedaj zadovoljen?«

»U, letamo više in više in strašno radi me imajo. Čez Durmitor sem že letel, a rad bi čez Triglav, razumeš?«

Minka je prižgala luč in prinesla vina. Zagledala se je v papir, ki sem ga privlekel iz žepa in postavil na mizo. — — —

»Nova novela o ljubezni?« je vprašala razposajeno,

»Kaj pa drugega kot o ljubezni,« sem odgovoril.

»Saj sedaj skoraj nič ne pišejo o ljubezni. Dobro bi bilo napisati kaj malega o ljubezni. Ali naj dam še drva na ogenj?«

»Le daj, Minka!« — — —

Tako je pisalo v tistih listih:

Že dolgo nisem bil tako vesel kot danes. V Vatoljah sem našel na sestri Manico, ki je pobegnila iz ječe v Italijo. Najprej je bila v ječi Giudecca v Benetkah, potem pa v Padovi, nazadnje so jo odvlekli v Perugio. Dolgo pot je napravila, večji del v živinskih vagonih ali peš. Shujašala je zelo, sicer pa je bila živa in vesela kot nekoč. Tudi mi je povedala, da je mati v Ljubljani še živa;

pismo je dobila pred tedni od nje. Da sem pa jaz živ, mati ne ve. Kdo bi si nekoč mislil, da se bova našla na teh brkinskih hribih. Včasih niti vedel nisem, da so taki hribi sploh kje. Kar v naročje sem jo vzel in hitel z njo v hišo, kjer je potem zavladala med tovariši veliko veselje, saj me imajo vsi radi in so vsi srečni, da se je sestra vrnila.

Navalili smo na matarijsko cesto in jim razbili štiri kamione. Dosti je bilo plena, toda izgubili smo tri tovariše. Niso z Brkinov doma, toda ta zemlja jih je sprejela vase, kot da so rasli na njej. Manica je zelo jokala zaradi njih, doma pa je doživela ognjeni krst. Dobro je streljala. Venomer je silil Marjan pred njo, da bi jo ščitil s svojim telesom, ona pa je hotela pred njega. »Še ranjki Vojko bi te bil vesel, če bi te videl v boju,« ji je rekel Marjan po akciji.

»Lep fant je bil Vojko, pa je padel, junak junakov. Da si ga poznala, Manica!«

Ves čas, ko smo se vzpenjali s težkimi tovari plena na hrbtih, je hotel biti Marjan zraven nje. Ko sva šla za njima, mi je zašepetal komisar: »Ko pride prva pomlad, se bomo zbrali v kaki gostoljubni hiši in napravili poroko za tista dva pred nami.« Komisar se je nasmehnil: »Ali si opazil, da Marjan ne preklinja več, odkar se je navezal na tvojo sestro? Zadnjič mu je rekla, da ni lepo, če partizan preklinja. Partizani so v osvobodilnem boju najvišji predstavniki ljudstva, zato naj bodo vzor vsem. Danes Marjan niti med bojem ni preklinjal, kar je morala biti zanj huda muka.«

Komanda odreda bo morala poslati nekaj novih fantov, zlasti, ker nas gre osem v ekipo v korpus, da spremimo zaplenjen material, pa tudi nekaj sanitetnih potrebščin, ki so po različnih kanalih dospela daleč iz Milana. Z ekipo pojdemo tudi jaz, Manica in Marjan; tako je odločila komanda odreda. Manica je kar iz sebe od veselja, jaz pa vem, kaj se pravi v tem času na tako dolgo pot. Tudi v četi so zaskrbljeni. Pred našim odhodom bodo morali mobilizirati nekaj terencev, če ne pride okrepitev od odreda, kajti vedno bolj grozeče se množe nemške posadke v Britofu in Divači. Kdo ve, kako težke ure čakajo naše borce v prihodnjih tednih na tem sektorju. Po vsej Primorski so besni spopadi z Nemci, ki so podivjali, ker jim neprenehoma oviramo glavno pot v Italijo. Komisar mi je povedal, da me je predlagal za poročnika, Manico in Marjana pa za odlikovanje za hrabrost.

Rešili smo material, a Manico smo pokopali.

Nas osem je zadrževalo Nemce tako dolgo, da so drugi pobegnili s tvorom v gozd in naprej na varno z njim. Od osmerice so padli trije, potem smo se umikali v gozd. Marjan je nosil mrtvo Manico v naročju.

»Saj ni mrtva,« je vzkliknil meni, »le onesvestila se je. Glej, kako lepo ji gledajo oči in nič krvi ni videti nikjer. Poslušaj,« je vzkliknil, »saj sam vidiš, da ni mrtva.«

Jaz pa sem vedel, da je mrtva. Nič nisem jokal, le gledal sem jo, ko je njena glava visela navzdol iz Marjanovega naročja in so se njeni razpuščeni lasje skoraj dotikali snega. Tri ure smo gazili tisti strašni sneg, dokler se ni napravila noč in zaustavila naše korake...

Zjutraj smo tam, ker je vso noč gorel ogenj in se je zemlja odtajala, vsi štirje grebli s palicami grob cele ure, preden je bil tolik, da smo lahko položili Manico vanj. Na dno je Marjan položil svojo odejo, na odejo pa smo položili Manico, njo smo pa pogrnil z mojo odejo. Potem smo jo morali zagrebati z zemljo in smo to naredili. Eden izmed tovarišev je rekel, da bodo lisice odkopale grob. Zato smo šli iskat veike kamne in jih položili na grob drugega ob drugem. Tovariš je poiskal dve smrekovi veji, jim odrezal zelenja, prekal eno v zgornji tretjini in pretaknil drugo skozi drugo ter zasadil križ med skalami v zemljo.

»Pojdimo,« sem rekel in odtavali smo skozi gozd naprej in naprej. Tavalimo ves dan in vso noč. Nosače z našim materialom smo dohтели šele ob Brodu na Kolpi in potem smo šli še daleč do korpusa naprej. Tam sva z Marjanom preprosil, da so naju poslali v boj proti Žužemberku.

Le za hip sem čutil hudo bolečino, potem mi je dušo prekrila tema. Znašel sem se v gozdni bolnišnici v Rogu na Vinici, potem ko sem dneve in dneve blodil in fantaziral.

»Težka rana na hrbtu in pa vročinska bolezen,« so mi povedali pozneje.

»Do reber na hrbtu ti je odbilo mišice,« so mi rekli.

»Dosti sulfamidov smo ti dali in vsega vruga,« je rekel zdravnik Štancar, »a upanja je bilo zelo malo.«

»Prišlo je tvoje imenovanje za poročnika,« je rekel komisar Plahun, ki je ob bergli prišantal do mojega ležišča v svoji črni obleki. Eno nogo so mu bili odrezali čisto zgoraj pri kolku.

»Tito te je imenoval za poročnika. Na korpusu so te sedaj predlagali za odlikovanje. Hudiča si počel zadnje tedne tam okoli Žužemberka. Sedaj bova malo študirala vsak dan; dosti literature imam. Ne bo ti dolčas pri nas. Doktor krasno igra gosli. Včasih priredimo mitinge, lepe mitinge, boš videl. Če bi rad, da ti zdravnik kaj zai-gra na gosli, kar poprosi ga. Zna vse, kakoli hočeš: Musorgskega, Čajkovskega, Beethovna, kar hočeš, pa vse brez not. Hudič ti je, včasih preveč razposajen in premalo discipliniran, a zdravnik je dober in zelo prisrčen z ranjenci. Tebe je prišel dostikrat pogledat tudi ponoči. Tudi lep radio imamo. Zdravnik je sam konstruiral zvočnike za oba oddelka. Vse zna, hudič. Pa igrice piše za naše mitinge. Če hočeš brati kakšen roman ali liste, kar reci bolničarki, pa ti bo prinesla.«

Prišla je bolničarka in se namuznila. »Kdo je Lidija? Ali je lepa? Menda že, saj bi je ne klical tolikokrat, ko si blede. Sicer sem jo že videla na fotografiji. Sem spravila v predal. Če hočeš, ti jo prinesem. Je že lepa, no samo za partizanko ne bi bila. Je taka, kot da bi bila iz mleka. Pa tak čuden stavek je napisala od zadaj: Spomin je edini raj, iz katerega človek ne more biti izgnan. Ali je mar mislila iti na severni tečaj? Nikar me ne glej tako srdito — veš, da bomo tukaj ljubosumne nanjo.«

»Ta bolnišnica je bolj za lahko ranjene in za tifus in pa za tiste, ki bodo zdaj zdaj umrli. Med temi si bil ti. Zato te nismo vlekli gor na Zgornji Hrastnik k Petru, ki operira vsevprek. Se svojega psa, ki je lajal, je

operiral. Moral bi ga ubiti zavoljo konspiracije, pa mu je rajši prerezal živce ob glasilkah in pes ti sedaj laja neslišno, tako da je neki nov ranjenec, ki ga je videl lajati, ves preplašen menil, da je oglušel.«

Vsi so tukaj dobri z menoj. Vsak bi mi rad ustregel vsaj z dobro besedo. Sanjaram o tem, kako bi bilo lepo na svetu, če bi bili vsi ljudje taki, kot so partizani, partizanke. Morebiti bo nekoč na svetu tako.

Že nekaj tednov je, kar sem pri zavesti, a mi še ne dovolijo vstati. Tudi bolečine v hrbtu so še hude. Štancar pravi, da boli zato, ker se delajo zarastline od razbitih mišicah. Morfija mi nočejo dati več, pač pa mi daje opij, kajti sicer ne bi mogel zaspati niti uro. Plahun me obiskuje vsak dan. »Tudi jaz sem spil ne samo kozarec, ampak sod pelina do dna,« mi pravi. »Sestra ti je padla, mati je umrla, nepopisno fizično in duševno trpljenje si prestal. Sedaj si na svetu sam, čisto sam in vendar je vse ljudstvo s teboj. Glej, saj so pognali naše ljudstvo na Kalvarijo po trpljenje, hujše od sto Kristusov. Toda ljudstvo bo odložilo težki križ z ramen ter zagrabilo za kladivo in srp. Še preden bomo klesali kamne za silne stavbe in želi novo zlato žito, jim moramo, prekletim fašistom, vragom, razbiti glave s kladivom, s srpom pa očistiti njive od trnja in osata. Zlo bi bilo, če bi se sedaj predal obupu lastnega gorja. Kaj ti, kaj jaz v primeri z vsemi! Mi pionirji moramo stopiti s peto na lastno trpljenje in ga potlačiti v zemljo. Onkraj samega sebe mo-

ramo stopiti. Ne bomo se odpovedali sreči, toda naša sreča bo v tem, da bomo drugim kazali pot. Mi bomo ustvarjali novega človeka, mi bomo ustvarjali velikega, ponosnega, svobodnega človeka. In kako naj bo neki človek velik, svoboden in ponosen, dokler njegov tovariš tiči v težkih sramotnih verigah suženjstva! Uničiti moramo vse tiste, ki so navajeni kovati verige. Mi moramo povzročiti, da bo zgodovina s silnim skokom preskočila naprej. Zato, dragi moj, sedaj ni časa za lastno žalost.«

Tako in podobno je govoril Plahun in potem odštorkljal ob svojih berglah, velik in močan, med posteljami tja proti vzhodu skozi mrak, ki je vladal v baraki.

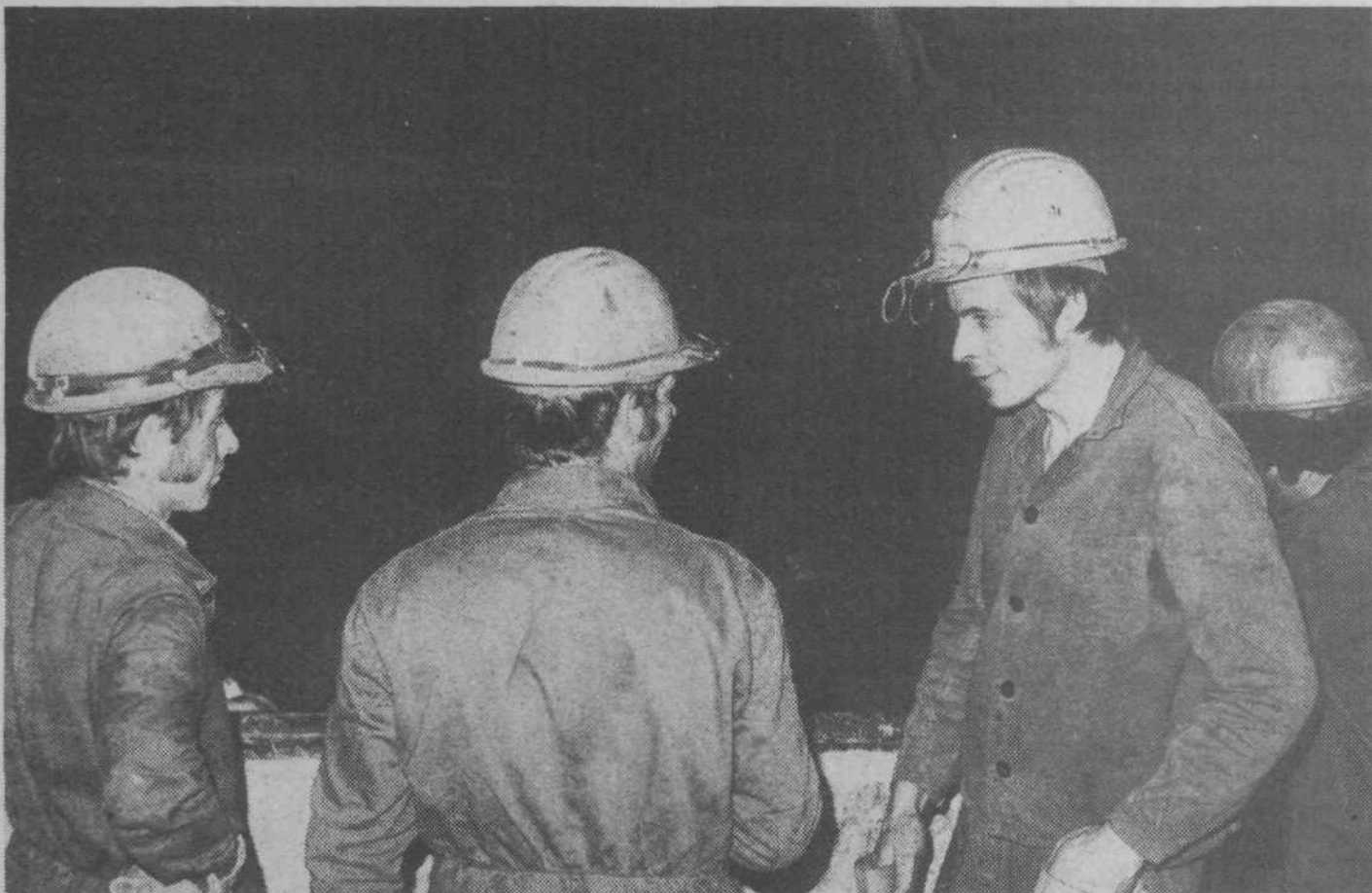
Mrak in noč, a v dušah tovarišev in tovarišic, ki skupno ležimo v dveh dolgih vrstah, je vse polno sonca. Prav tako leže v dveh dolgih vrstah v spodnji baraki. Vse je polno sonca toplega in dobrega, s katerim svetimo drug drugemu v duše. Ob tem soncu splahnejo včasih tudi težke telesne bolečine v nič. Namesto tiktakanja ure nam meri čas bobnenje naših topov od reke Krke. V poznih večerih se prikrađe v našo sobo z violino in vsi prisluhnemo njenim bojnim zvokom. Ni diletant v godbi, svoje godalo ljubi kakor svojega otroka, ki se mu je pred dnevi rodil v tisti mali utici onkraj naše barake, ki je taka, kot kaka utica iz pravljice. Pravijo, da je njegova žena lepa ženska in da je tudi ona godbenica. Na nebo se je prikradla luna in nam sveti skozi okenca. Zaradi opija se mi zdi, da plavajo drobne meglice skozi tiste žarke. Na robu moje postelje sedi Štancer in igra lunino sonato, kakor sem ga prosil. To ni več lunina sonata za sanjava dekleta v salonih, to je velika godba, tako da bi ji

Beethoven prisluhnil v svojem stoletnem spanju v grobu.

Z Manico stopava lahko v žarkih mesečine po zlatobelem nebu med velikanskimi golimi bukvami in med ogromnimi stolpi smrek in naprej tja do goličave, kamor prihajajo mrtvi partizani, partizanke od vseh strani neizmernih gozdov. Med njimi so moje prijateljice in prijatelji, s katerimi sem posedal včasih ob ognjih. Franci je tam in Milenka je tam in Mitja je tam in Ivan in drugi in druge in Marjan, veliki, drzni Marjan.

Od vseh strani prihajajo in jih je sto in jih je tisoč s karabinkami in brzostrelkami na ramenih. Žarijo jim oči v zlati mesečini in srca jim žarijo v neizmerni ljubezni. Sredi zlatobelega snežnega trate plapola ogenj, ki gori in ne izgori, večni ogenj, ki so ga prižgali drzni svečeniki in ponosne vestalke bodočih rodov, bodočih vekov. Z njimi prihajajo od vseh strani volkovi, jeleni, srne in in gozdne ptice, ki so posedle na velikansko golo bukev, da bi gledale večni ogenj, da bi prisluhnille pesmi o večnem ognju, ki gori in ne izgori. Zbor padlih partizanov, partizank prepeva silno pesem in pesem se vali v vsa obzorja, na vse strani sveta. Po vsej zemeljski obli se bude vsi, ki so padli za svobodo svojih ljudstev, vse je ena sama velikanska duša eno samo neizmerno srce. Na visoki skali onkraj trate sedi moja mati in se mi smehlja in njen smehlaj je poln sreče...

Kot skozi meglo gledam lok, ki drsi po strunah. Šrancarja ni več, izgubil se je nekam daleč — gosli so naslonjene na žarek mesečine in lok sam od sebe drsi po strunah...

Tihomir Pinter: Delovni posvet

Kurir Ivan Hojnik

Meseca januarja 1944 je bil Ivan Hojnik, doma s Tujega grma, na priporočilo organizacije SKOJ Cankarjeve brigade dodeljen za kurirja kurirske postaje na sektorju Janče—Litija. Tam je našel nekaj bivših znancev kurirjev: Čička, Šviglija in Franca Kocjančiča-Rusa iz Besnice. Z njimi je imel zveze na Jančah že leta 1942. Na postaji mu je komandir razložil kurirska navodila in pravila, ga poučil o prehodih prek minirane okupacijske meje in odredil, da bo vzdrževal zvezo z Dolgim Brdom pod Jančami, kjer je bila druga kurirska postaja.

Drugi dan je bil Ivan že določen na zvezo. Ko sta prispela s kurirjem Brankom do meje, sta si najprej ogledala teren. Ivan je bil na straži, Branko pa je s škarjami strigel žico v zagrajeni meji. Ko je napravil dovolj veliko luknjo za prehod, je Ivana poučil, kako se mora vedno paziti, ker je bila meja na vsakem koraku minirana. Poučil ga je predvsem, kako najti in odstraniti nemške mine...

Na zvezo sta srečno prispela...

Po tej zvezi je Ivan hodil že mesec dni, ne da bi srečal sovražnika. Vsi prebivalci so ga kot priljubljenega kurirja dobro poznali — pa tudi Nemci na meji so vedeli zanj in poznali celo imena več drugih kurirjev.

Marca 1944 sta z Brankom vodila neke tečajnike partijske šole; menda jih je bilo okrog štirinajst. Vodila sta jih z Gabra na Rašico. Ko sta prispela s tečajniki do okupacijske meje in si ogledovala teren za prehod, je nekdo zaklical: »Branko, Ivan, naprejt!«

Kurirja se zdrzneta in se ozreta naokrog. Na razdalji petih metrov zagledata nemškega vojaka, ki ju kliče po imenu. Urno odskočita, dasta tovarišem znak in vsi skupaj se umaknejo ter na drugi strani srečno preidejo mejo.

Do meseca septembra jih Nemci niso ovirali. Po kurirski obveščevalni službi pa so kurirji dobili sporočilo, da Nemci hodijo iz Šmartnega v Jablanico ter dalje proti Gradišču. Dogovorili so se, da jih napadejo. Počakali so jih v zasedi. Ko so Nemci prišli tik kurirske zasede, so borci vžgali nanje. Švabi so prestrašeni zbežali, v vasi pa so zatrjevali, da so morali bežati, ker jih je napadla cela brigada...

Januarja 1945 je bila popolnoma prekinjena kurirska zveza z Gabrovko. Črnorokci so bili stalno na sledi. Ivana in Dragarja je komandir poslal, da za vsako ceno vzpostavi zvezo. Ko sta prispela prek meje do Moravč, je Ivan potkal pri Tomažu na okno, da bi zvedel za novice. Tam so ju opozorili na nevarnost, ker da so menda bili še pred mrakom v vasi črnorokci.

Previdno se plazita naprej. Pred seboj opazita neke postave. Kurirja zakličeta: »Stoj!«

In že je zaropotalo. Krogle so frčale okrog njiju, kot bi ju obletavale čebele. Urno se umakneta nazaj na drugo stran meje. Morala sta se vrniti na svojo postajo. Nekaj dni kasneje se je Ivanu Hojniku po-

srečilo vzpostaviti zvezo s sosednjo postajo...

Februarja 1945 sta šla Ivan Hojnik in Savo v Gabrovko na javko. Med potjo sta se oglasila pri Rafelnovih v Potoku. Ker sta bila mokra in prezebla, jima je Rafelnova žena skuhala čaj.

Ko se grejeta ob peči in pijeta čaj, priteče v kuhinjo Rafelnova žena in v strahu pove, da se bliža nemška patrula. Ivan in Savo brž zgrabita za orožje, skočita skozi okno na cesto in za hišami ob mlino po vodi izginjata vedno dlje.

Nemci so ju na begu opazili in začeli srdito streljati, nato pa so preiskali vse hiše ob cesti in ob vodi, misleč, da sta se kje skrila.

Vsa mokra pa se Ivan in Savo čez čas izvlečeta iz potoka v hrib in hitita dalje. Ker sta bila mokra, jima je obleka na telesu začela zmrzovati tako, da je na begu šklopotalo, kot bi kdo prevračal kake škatle...

Marca 1945 so bili kurirji obveščeni, da je prišla v vas Čebelnik skupina desetih Grkov ter da se hočejo predati partizanom. Terenka Pepca je o tem obvestila kurirje in kmalu so jih privedli v taborišče. Prav ob istem času pa je prispelo od aktivistov iz Litije obvestilo, da je gestapo poslal deset Grkov, ki naj bi uničili taborišče in partizane v njem, ker ga sami niso mogli uničiti. To naj bi sedaj storili Grki, in sicer s strupom. Ko so jih kurirji zasliševali, niso Grki ničesar priznali, a kmalu so ugotovili, da so imeli pri sebi strup in razne gestapovske znake...

Ob neki nemški hajki so kurirji v neki go-

stiini razorožili nemškega vojaka in ga odpeljali s seboj. Rekli so mu, da lahko piše domov svoji ženi ter da bodo že kurirji, ki imajo zvezo, poskrbeli za to, da bo pismo šlo naprej. In re je pisal. Med drugim je napisal, da je cela njihova divizija hajkala »bandite« in da se jim ni posrečilo dobiti jih v pest, on pa je bil tako nesrečen, da je padel v roke »banditom«...

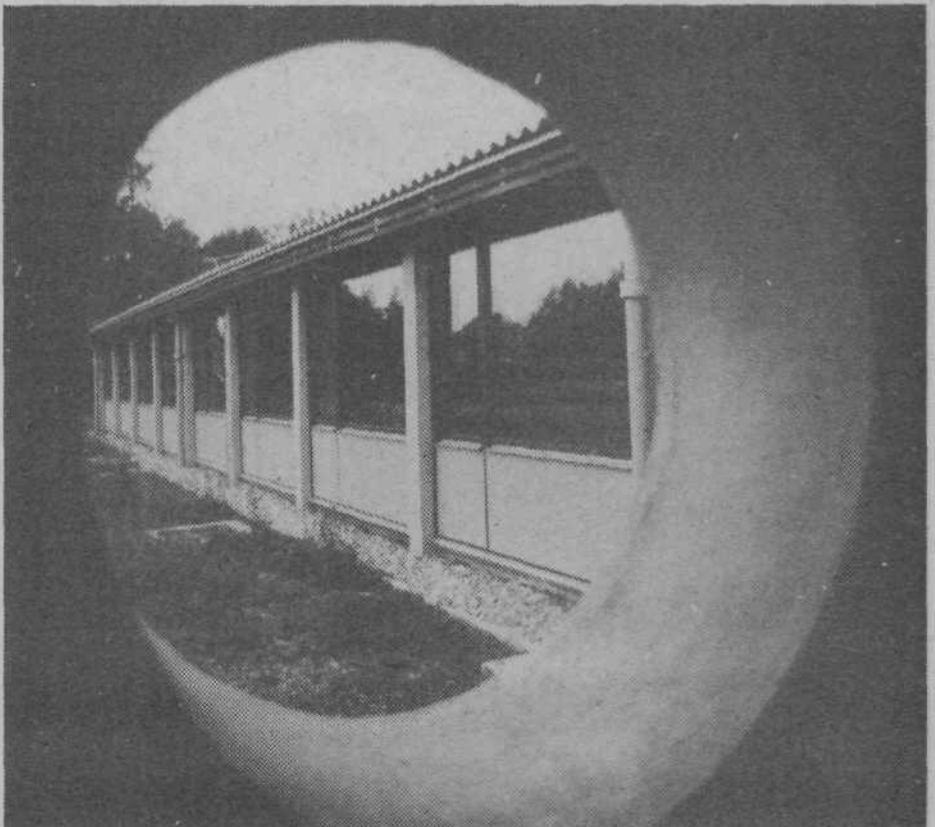
Kmalu po tem dogodku so kurirji zopet dobili obvestilo, da je v vas prišlo 40 domobrancev, ki da so namenjeni pregnati kurirje, ker se baje oni bolje spoznajo na to kot Švabi. Med švabobranci so bili tudi domačini iz bližnjih vasi: Lončarjev Janez iz Račice, Lesarjev, Lukovičev, Krznar iz Gaberja, Jernejev in Bernardov z Janč. Kurirji so jim postavljali zasedo in vžigali po njih. Švabobranci so panično bežali proti Logu. Na gestapu pa so se pritoževali, da niso mogli sprejeti boja, ker so jih napadle kar tri brigade. V resnici pa je bilo vsega le 12 kurirjev!

Ivan je zvedel, da prihaja po cesti iz Šmartnega proti Jablanici neki gestapovec v spremstvu neke punčare. S Tinkom postavita zasedo. Ko se jima približata, skočita na cesto in razorožita gestapovca, punčaro pa napolita po cesti navzdol.

V taborišču so kurirji ugotovili, da je bil ujetnik raztrganec...

Tako so kurirji v predelu Janče—Mamol—Litija ne samo opravljali kurirske posle, temveč tudi uničevali okupatorja in domače izdajalce.

Po pripovedovanju IVANA HOJNIKA zapisal LUDVIK KUKAVICA

Slavko Gerlica: Šolske perspektive

Komunistični pozdrav na grobu ponesrečenega delavca

Pri regulaciji Malega grabna se je 8. decembra 1936 zvrnil na delavca Matija Smodeja poln vagonček in ga poškodoval do smrti. To je bila v tistem letu druga smrtna nesreča med ljubljanskimi gradbenimi delavci; bilo pa je poleg njih še pet težjih poškodb. Zveza gradbenih delavcev Jugoslavije — podružnica Ljubljana je v teh nesrečah videla »žrtve profitarstva brezvestnih ljudi, ki korakajo prek mrtvih trupel naših sodrugov v nenasitnem hlepenju po profitu« in sodila, da je podjetnikom malo mar za varnostne predpise in naprave. Zato je menila, da morajo gradbinci protestirati tudi tako, da bodo Smodeja strnjeno pospremili na njegovi zadnji poti. Strokovni tajnik podružnice Ignac Tratar, komunist, je 16. decembra pripravil poseben letak, ki so ga razmnožili na Strokovni komisiji v Ljubljani. Razdelili so ga delavcem po vseh ljubljanskih gradbiščih.

Smodejev pogrebni sprevod se je začel 17. decembra ob 14. uri iz mrtvašnice splošne bolnišnice. Udeležilo se ga je okrog 360 delavcev, med njimi tudi okrog 30 delavk. Pred mrtvašnico je pevski zbor Ivana Cankarja zapel žalostinko, nakar je sprevod odšel proti Žalam. Na čelu sprevoda so trije delavci nosili venec z rdečim trakom in napisom Ljubljanski stavbinci — žrtvi Matiji Smodeju. Za vencem se je zvrstilo okrog 80 gradbincev s kolesi, nato so šli drugi delavci, za krsto pa so stopili sorodniki in ženske. Pred železniškim prelazom na Šmartinski cesti se je sprevod ustavil in pevci so ponovno zapeli žalostinko. Na poti do pokopališča je igrala godba Zarja žalne koračnice. Godba je pri odprtem grobu ponovno zaigrala žalostinko. Ko je duhovnik opravil obred, je eden od delavcev položil venec z besedami: »V imenu ljubljanskih stavbincev polagam ta venec in ti kličem v zadnji pozdrav — Družnost!« Pogrebci so tudi pozdravili z »Družnost!« Po duhovnikovem odhodu so posamezni delavci pristopili k jami; vsakdo je vrgel vanjo grudo prsti, nekateri med njimi pa so pozdravili z dvignjeno desnico in stisnjeno pestjo. To je storil tudi gradbeni delavec Ikan Šakanovič, doma iz Bihača, ki ga je policija naslednji dan zjutraj zaradi tega »komunističnega pozdravljanja« aretirala in zaslišala. Na zaslišanju je Šakanovič povedal, da je član Zveze gradbenih delavcev Jugoslavije in da je pozdravil z dvignjeno pestjo zato, ker je »tak pozdrav običajen med delavci, člani Zveze, oziroma zato, ker so pred njim tudi drugi pozdravljali pokojnika z dvignjeno pestjo.

Policija je že pred pogrebom zaslišala Ignaca Tratarja in ga opozorila, da omenjenega letaki ni dal predhodno pregledati upravi policije oziroma državnemu tožilcu. Zahtevala je, da mora Tratar prevzeti vso odgovornost za to, da ob pogrebu ne bo manifestacij ali demonstracij in mu obenem sporočila, da na pogrebu ne do-

voli nobenega govora. Državno tožilstvo je 8. januarja 1937 vložilo tako pri okrožnem kot tiskovnem sodišču v Ljubljani zoper Ignaca Tratarja tožbo, ker omenjenega letaka ni predložil državnemu tožilcu

in ker v njem ni označil, kdo ga je izdelal. To je kamenček iz mozaika revolucionarnega boja ljubljanskih gradbenih delavcev.

JANEZ KOS

IGNAC TRATAR — NACE

Ignac Tratar se je rodil leta 1895. v Šmarjeti pri Novem mestu. Čeprav je bil po poklicu delavec, tesar, je večino svoje mladosti preživel v rudnikih. Ko je delal v trboveljskem rudniku, je s svojo družino živel v Rajhneburgu. Kot številni rudarji iz revirjev, pregnani zaradi stavk l. 1924, je naslednje leto tudi Ignac Tratar odšel v tujino. V Franciji je našel zaposlitev v rudarskem revirju Marlebach-Stüring. Kapitalistični sistem je bil povsod enak — izkoriščevalski. Zato se je takoj vključil v sindikat rudarjev, kjer je s svojimi revolucionarnimi izkušnjami iz domovine in organizacijskimi sposobnostmi kmalu pridobil njihovo zaupanje. Aktivno je delal tudi v raznih klubih sindikata in bil celo soustanovitelj slovenskega kolesarskega društva v Stüring-Vendelu. Skratka, bil je aktiven povsod tam, kjer so se zbirali delavci.

Zaradi njegove delavnosti in predanosti delavskemu razredu ga je KP Francije l. 1933 sprejela v svoje vrste in mu zaupala še odgovornejše naloge v sindikatu rudarjev. Takratni centralni komite KP Jugoslavije pa ga je zadalžil, naj organizira partijsko celico za Slovence v Stüring-Vendelu. Postal je njihov prvi sekretar in med drugimi nalogami organiziral tudi Rdečo pomoč.

Leta 1934 je ob prvomajskih manifestacijah v teh revirjih izgubil delo. Tudi

tamkajšnja premogokopna družba ni trpela ljudi, ki so se bojevali za pravice delavcev. Toda ta udarec ga ni zlomil. Nadaljeval je s političnim delom, zlasti med slovenskimi rudarji, v drugih krajih Francije, kamor ga je poslala partija.

Konec leta 1934 se je z družino vrnil v domovino. Zaposlil se je kot tajnik sindikata stavbincev — podružnice za Ljubljano in okolico, pozneje pa je deloval v podzvezi gradbenih delavcev za Slovenijo. Stanoval je v Zeleni jami. Kot delegat ljubljanske partijske organizacije se je udeležil ustanovnega kongresa KP Slovenije v Čebinah in bil izvoljen v CK KPS. Bil je delegat na V. državni konferenci KPJ in l. 1939 SO-PODPISNIK PROGLASA ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA Slovenije »Kaj hočemo?«

Že pred vojno je zaradi svojega političnega dela moral v ilegalo. Po okupaciji je sodeloval na Štajarskem pri pripravah na upor proti okupatorju. Ta pa mu je delo preprečil in ga konec l. 1941 v Ljubljani aretirali. Iz italijanskih in nemških taborišč se je vrnil izmučen in bolan. Po daljšem zdravljenju se je zaposlil pri Splošnem gradbenem podjetju, kjer je opravljal kadrovsko službo. Umrj je 4. junija l. 1959.

F. T.

Pojte, pojte, ptičke veseličke

*Pojte, pojte, ptičke veseličke,
pesem našo oznanite
in ljudem jo ponosite
našim v domovino milo.*

*Pojte, pojte, ptičke veseličke,
pesem našo o svobodi
in povejte vsem povsodi,
da rojeva novo se življenje.*

*Pojte, pojte, ptičke veseličke,
pesem našo o ljubezni
in kričite: v nesvobodi
danes še — in nikdar več ne!*

*Pojte, pojte, ptičke veseličke,
pesem našo o sinu, hčeri, materi, očetu,
da, povejte po vsem svetu,
da v svobodi nov svet se začenja.*

Radiumbad — Brambach,
19. januarja 1944

Mladina

*Mi, mladina nove domovine,
domovine novega duha,
svobode, enakosti, pravice,
gremo v boljše, nove dni sveta.*

*Mi gradimo boljše dni življenja,
rastejo iz ruševin
naša velika stremljenja:
ustvanti čimveč dobrin.*

*In ne ustrašimo se dela,
da iztrebimo plevel
in zgradimo nove si domove,
da rod srečen bo živel;*

*da sadove naših rok bo užival
in gradil še boljše dni,
in cel svet, da bo prekrival
prapor težkih, slavnih dni,*

*ki spominja naj rodove
na mladino iz junaških dni.
Ona strla je okove,
da življenje novo vstaja, polje kri.*

*Mi, mladina nove domovine,
domovine novega duha,
kujemo trdnjavo očevine
pest jekleno za sovražnika.*

*Mladi nove domovine,
delevske zavesti hrast,
rasli bodo iz rodovine
hrabrih otcov, branili njih čast.*

*Kakor plamen, ki nikdar ne ugasne,
plamenel bo naš polet
on gradil bo iz svobode krasne
jutrišnji, še srečnejši svet.*

Zalog, 5. aprila 1946

Svobode vstaja lik

*Zarjute, borci s hribov,
pesem trpečih domov,
oporoko svojih očetov:
otresite se stoletnih okov!*

*Kmet delavec se že
pod peto tujčevo
je boril z roko žuljavo
za svobodno, pravično življenje.*

*Danes proletarec je razsodnik!
Že štete so minute
krvnikove roke krute.
Svobode vstaja lik.*

Radiumbad — Brambach,
8. januarja 1944

O, domovina

*O, domovina hrabra in slavna,
rodila si junaka,
ki te rešil je pogube
in ustvaril novo je življenje.*

*Kdorkoli hodi po tvoji zemlji,
se zazre v dni,
ko jih s tabo je preživljal
v strašnih dneh in nočeh.*

*Spomin prisanja
grobove kraj poti
in jekleni dušo
v zavesti srečnejših dni.*

Na poti iz Maribora v Ljubljano,
23. februarja 1946

Stane Černe se je rodil leta 1919 v Sp. Zadobrovi kot sin Jakoba, delavca v kemični tovarni Moste in mame Cile. Leta 1920 ob pohodu delavcev, solidarnih s stavkojačimi železničarji, je bil oče ubit od žandarske krogle in mati se je morala z dvema majhnima otrokoma — nezaposlena — sama bojevati za življenje družine. Zato ne presneča, da Stane Černe o teh zgodnjih letih svojega življenja pripoveduje: »Že kot desetletni deček sem hotel preizkusiti fanatično versko trditev, da kdor trpi na tem svetu, bo na onem zveličan. Odpovedal sem se verovanju v Boga in hotel sem ugotoviti, če me bo ta Bog res kaznoval. Ni me in od tedaj sem venomer ugotovljal, da je verovanje v Boga le sestavina cilja vladajočih in bogatih izkoriščati siromašne in nevedne ljudi. Ko sem bil star dvanajst let, sem zvedel, da je bil moj oče ubit, ker se je bojeval za boljše življenje delavcev. In sam pri sebi sem sklenil, da bom nadaljeval z bojem za idejo, za katero je padel moj oče!«

Kot štirinajstletni fant je bil sprejet v skojevske vrste in kot osemnajstletnik v KPS. Preživljal se je kot trgovski vajenec in kasneje pomočnik v Ormožu in v Ljubljani, bil brez zaposlitve in odslužil vojaški rok v Knjaževcu. V teh letih je postal prijatelj in aktiven partijski sodelavec Adolfa Jakhla in sekretar Skoja v Zalogu.

Partijsko je deloval tudi v vojnem ujetništvu ter od l. 1944 v partizanih. Nazadnje je bil pomočnik komisarja bataljona Šlandrove brigade in tečajnik oficirske šole za zvezo pri Glavnem štabu.

Leta 1946 je bil na svojo željo (materina bolezen) demobiliziran. Politično pa je vseskozi deloval — in še deluje, čeprav mu šibko zdravje ne omogoča več toliko vsestranosti.

Mnogo prebranih knjig naših in tujih revolucionarjev ga je navdihnilo, da bi tudi sam prispeval k izražanju takih, svojih misli. Začel je pisati revolucionarne pesmi za stenski časopis Vzajemnosti, v kar ga je usmerjal in spodbujal tedanji sekretar Adolf Jakhel. Pisal je pod psevdonimom ČEKO. Že pred vojno je začel pisati tudi socialno dramo pod naslovom Hlapec Jernej II. Žal so bila vsa ta njegova dela sežgana zaradi preiskav okupatorja. S pisanjem pesmi je nadaljeval v vojnem ujetništvu, v partizanih in po osvoboditvi.

Svojo pripoved končuje: »Upam, da mi bo nadaljnje življenje dalo moči, da bom lahko še pisal o današnjih dneh in s tem koristil skupnosti v boju za naš še boljši jutri.«

Iz njegovega kar obsežnega snopiča pesmi jih nekaj objavljamo.

JESENSKA SLIKA

Jesen je že tu. To nam oznanjajo živali in narava sama. Ptice selivke se zbirajo po žicah, da bi se odpravile v daljne južne

KONEC

Maja je hodila po ulici in ni je motilo to, da je začelo rositi. Vseeno ji je bilo, za vse. Šla je — do konca. Hotela je vedeti, kje je to.

Stopila je skozi vrata. Znašla se je v praznini. Okoli nje sem Nič. Spotaknila se je ob Nič. Dihal je Nič. Gledala in videla Nič.

Zdelo se ji je, da bo ponorela. Zaradi vsega tega Niča.

Vmila se je skoz ista vrata. Žalostna je bila, ker je konec tak. Še vedno je rosilo.

Družba, ki je stala ob trafikli, jo je klicala medse. A ni marala.

Vračala se je proti domu.

Dež je prenehal.

Preden je stopila v stanovanje, pred domače, si je nadela krinko...

MAJDA ZEKIČ

Crveni cvjetovi bilečkih logoraša

(U povodu 40-godišnjice nastanka pjesme »Bilećanka«)

*U tmini
nemljivih tamnica
pod bolom teških okova
kučala su srca
hrabrih logoraša*

*Dan i noć bili su jedno —
tmina pod rukom tiranina.
Ali u njihovim očima, u nadama
sijalo je sunce SLOBODE
i oni su ga osvajali,
osvajali oružjem srca koje prkosi!*

*Znam. Bilo je teško
Ali i mi smo bili sa njima
Onog jutra
na krševitoj stazi,
crvenili su se cvjetovi;
cvjetovi naše ljubavi,
cvjetovi prolivene krvi;
crvenili su se cvjetovi —
buktinje naše SLOBODE!*

BILJANA KAPOR,

učenica II. a gimnazije

»Ivo Lola-Ribar« Bileća

kraje, kjer ne poznajo zime in hladnih dni. Dnevi postajajo vse krajši, noči pa daljše. Tudi jutra so čedalje hladnejša. Ljudje pripravljajo svoje ozimnice. Kmetje hitijo s pospravljanjem poljskih pridelkov. Jesen je tudi čas trgatve. Gozdovi nas privabljajo s svojimi čudovitimi jesenskimi barvami, ki postajajo vse bolj pisane. Vsako drevo ima na svojih listih celo mavrico barv.

Koledarska jesen se prične 23. septembra. Zame pa se ta letni čas prične s prvim šolskim dnevom. Po gozdovih je v tem času veliko ljudi, ki nabirajo gobe ali kostanj. Tudi sama se jeseni zelo rada odločim za sprehod po gozdu. Rada hodim po odpadlem listju, ki mi šumi pod nogami. Suhe vejice pokajo, ko stopam po gozdni poti. Usedem se na star štor in opazujem, kako ob hladnem pišu vetra odpada listje. Nabiram kostanj in stikam za gobami. Preden stopim iz gozda, še enkrat pogledam na drevje. Meni je jesen všeč, čeprav se v tem času prične pouk.

Slabe strani jeseni pa so dnevi, kadar dežuje. Vendar pa se mi zdi, da je narava potem še lepša, kakor je bila poprej. Zdi se, kakor da je vsa umita. Listje pa še vedno neusmiljeno odpada. Kmalu bo postalo drevje golo in prazno, puste veje bodo samotno štrlele v nebo. Tudi ptičje petje utihne.

Značilnosti jeseni pa se ne pokažejo samo v gozdovih in v vaseh. Tudi v mestu se pozna, da je prišel ta letni čas. Na uličnih vogalih se pojavijo prodajalci pečene kostanja. Dišeči kostanj nato prodajajo kupcem, ki ne hodijo veliko v gozdove. Tudi trgovine so jesensko založene. V izložbah so razstavljena topla oblačila. Da, za jesenjo že trka na vrata — zima.

DANICA OVEN, 7. b
OŠ Toneta Trtnika-Tomaža

Spoznanje

*Prišla sem iz tvojih oči,
iz tvojega srca,
iz tvojih misli.
Prišla sem popolna
in sem zaprepadena
obstala;
iskala sem te popolnega,
da bi postala eno.
In takrat sem
spoznala,
da nisem prišla
iz tebe.*

DARJA MIHALIČ

Biti

*Razodetje časa,
razodetje prostora,
razodetje tebe.*

*Počasi prihaja vame,
povezan s sladkobo,
povezan z nemirom.
Občutek biti,
občutek živeti, dihati,
občutek ljubiti.
Biti to, kar si,
s teboj —
ali brez tebe.*

KRESNICA

Tihomir Pinter: Veteran in pionirji

Zajci in »financerji«

(ali izpoved kmečkega otroka, ki je tako neumen, da ne more razumeti oploditvenih zakonov birokracije)

Živiljenjska pot me je prignala iz vasi v mesto. V velikih mestih kmečki otroci ne morejo razumeti nekaterih navad. Zato se težko živijo in jih pogosto obdaja občutek izgubljenosti in žalosti po vaški preprostosti. Najbolj me je bolela misel, da nikoli več ne bom videl ljubih zajcev. Pa sem se motil. Našel sem mestne zajce. Kadar se srce stisne ob spominu na moje otroške zajce, postojim pod okni naših »ekonom-birojev«. Ti so tako podobni mojim zajčkom, da z malo domišljije lahko najdem nadomestilo za staro ljubezen. Podobnost je tako velika, da je popolnoma vseeno, ali pripovedujem o zajcih ali o pisunih. Odločil sem se za zajce, ker imajo to prednost, da ne znajo ugovarjati.

Stara mama (zlata dušica, kot vse stare mame) mi je kupila zajca in zajklo. Bila sta zelo »brihtna«, za to sorto živali še preveč. Za skupno gospodinjstvo v hlevu (v njem so bile še kure, koze, nekaj psov in mačk, največ pa je bilo vprežne živine) sta zajca zelo hitro opravljala vse knjigovodske posle. To je trajalo pičlih dvajset dni, pa se je zajkla že zredila... Dvajset majhnih zajčkov je tako hitro preskakovalo iz razreda v razred, da sta zajčja oče in mati lahko razdelila svoje delo na dvanajst delov.

Mladi zajčki so se naučili vsak svoj delček. Prvi problem je nastal, ko je neki mladi zajček pobral šila in kopita in se napotil v sosedov hlev. Nastala je prava zmeda, saj preostalih enajst zajčkov ni moglo izračunati koliko detelje bo potrebno za zajtrk — preprosto zato, ker je ta račun imel v glavi samo »izdajalski« zajček. Hitro se je sestalo »telo« šestih delegatov domačih živali in odločili so, da pošljejo najbolj olikanega člana kolektiva, rdečega petelina, k sosedu, naj zaprosi pobeglega zajčka, da se vrne k svoji »čredi«. Petelin je dobil pooblastilo, da obljubi izgubljenemu sinu — zajcu več detelje za zajtrk, povrhu pa še primernejši in večji prostor v hlevu. Zajček se je vrnil, toda problemi so postali večji. Ljubosumni na nove ugodnosti svojega bratca, so zajčki kar po vrsti pričeli uporabljati njegovo metodo. Problem je nekoliko oblažila zelo plodna mati — zajkla, pa tudi njene hčere in vnukinje so kar hitro zrastle čisto porodniškega statusa. Po hlevu je mrgolelo zajcev, da jih zlepa ni bilo mogoče prešteti. Sedaj so vsi poznali le po eno številko in če je kak zajec le za trenutek odšel (denimo na malo potrebo), je nastala prava zmešnjava. Oslu, ki se je upal vprašati, zakaj rabimo toliko mini-matematiziranih zajcev, je oče — zajec odgovoril: »Vse več nas je, zato pa je potrebno vpejljati nove team metode.« Osel je videl, da

je v hlevu gneča, a mukoma je pod kupom zajcev vendarle spoznal kako vprežno žival. Še sreča, da so tudi kravam, konjem in bikom vse bolj poganjala dolga oslov-ska ušesa.

Nekega zgodnjega pomladanskega dne je v hlev »od zgoraj« prišel paket anti-bebi pilul in ukaz, da se mora naraščaj številčno zmanjšati. Oče — zajec je bil v skrbeh, kako se bo razvijal račun, če ne bo mladih moči. Oslu je šinilo skoz možgane: »Mogoče pa je toliko nove matematike samo zato, ker je preveč zajčkov. Mogoče se zajčki ne množijo zaradi računov, ampak obratno.« Pa je bil raje tiho. Mama — zajkla je zagodrnjala: »Če hočete, da požiram te tablete, potem mi kupite računski strojček, takega kot imajo naši sosedje!« Vsi so se spomnili, da je nekje v vlažnem kotu njihovega hleva že tak strojček in da je pri njegovem nakupu mama — zajkla obljubila zmanjšati število svojih potomcev na polovico. Spomnili so se tudi, da je navkljub obljubam število zajcev naraščalo dvakrat hitreje. Privlekli so na dan zarjavelo računalo in ugotovili, da so potrebne nove in-

vesticije, pa čeprav ne znamo računati niti s starim strojčkom... In... Še veliko bi bilo povedati..., a končajmo s sliko v hlevu moje stare mame:

Krave v vimenih čutijo, da se je neki zajec uštel, kadar je določal uro za molžo. Čeprav jih neznansko boli, skorajda neslišno »mukajo«. Konji tu pa tam potolčejo s kopiti po tleh, še vedno pa ne znajo dvigniti nog na mizo. Oslu zmedeno zmajujejo z glavami. Izračuni so vse bolj zamudni in megleni. Kljub temu zajci hodijo vse bolj vzravnano, včasih le po zadnjih tacah, kaj bi se temu čudili, saj nihče več ne more trditi, da jih je preveč, tj., da so odvečni. Za njihovo matematiko jih je vse premalo. Povsod so iskani, ker pri sosedih velja isti račun. Zato so zajčki zelo ponosni živali in le pravljice še dvomijo v njihov pogum. A kaj, ko so menda edina žival, ki jim niti atomska bomba ne more do živega.

Poduk:

Če nočeš ostati osel, opravi dvodnevni tečaj za zajca.

LJUBIŠA SAVOVIČ
Saturnus

Delo, lov in ribolov

Delo je naredilo iz opice človeka. Mnoge opice pa so raje delo zamudile in ostale — opice.

Ko je človek živel v kameni dobi in ga je zeblo, je ubil medveda, da je dobil kožuh, ulovil ribo, da je nasitil otroke in družico (žen še ni bilo in magistrata v votlini tudi ne). Populil je plevel in gojil žito ter užitne gomolje. Pod večer si ni razbijal glave s tem, ali naj dela ali ne. Nekaj ga je sililo, da pač mora živeti, zato je šel iz votline na lov in ribolov. Raje je s kamnom ubil bizona, kot da bi od lakote umrl.

Ko se je skrtil med zidove koč, se zavaroval in napolnil kašče, ga je nujnost ubijanja za kožuh in meso nenadoma minila. Vedno več je bilo možnosti, da se je delu izmuznil ali pa se je odločal, če naj bi delal ali ne. Nekaterim je delo postalo potrebno; radi so ga opravljali in v njem uživali, drugim pa je delo postalo neznansko zopno. Pobrali so vse kožuhe v vasi, zapregli govedo in šli prodajati kože. Za izkupiček so si lahko privoščili opojno pijačo, poležavali v prvotnih gostilnah, kjer so jim stregle delno kožuhovinsto oblečene prana-takarice; igrali so lahko za pisane kamenčke.

Tako so se eni odtegnili delu, lovu in ribolovu ter ga prepustili drugim. Nekateri so se delu lahko izognili, drugi pa so še vedno lovili. Še danes je lov privilegij nekaterih.

Profesionalni delavci so se izoblikovali v velikih družinah. Lovci na medvede, ki ni mogel v votlini poslušati kričanja šestih otrok in prenašati družice, ki je mahala z gorjačo, je preprosto šel v naravo loviti, pa naj je deževalo ali ni. Zatekel se k delu — lovu — kot rešitelju.

Sosed v sosednji votlini pa ni imel otrok, poleg tega ga je grela lepa družica in sploh... Ta je pred delom bežal v kožuhovino, dokler ga pač ni ustavila lakota. Ti »ženskarji« so bili praočetje delomrznežev.

Bili so lovci, ki niso nič ujeli ali pa jih je medved poškodoval in niso več dovolj hitro tekali. Ker niso več dohitevali divjadi, so začeli rezljati kipce medvedov. Vso zatajevano bolečino, ves rodovni ponos, vso zgodovino plemena so izlili v kamen in les. Boleče so rojevali prvo delitev dela. Tako niso zapadli v malo-dušje in melanholijo ter so ohranili svojo življenjsko radost.

In človeštvo je šlo sreči naproti. Zamenjalo je tri kožuhe za dober lok. Potem pa je neki norec izumil denar. V kovance se je skrilo delo tisočerih rok. Zdaj gre to tisočerih rok iz rok v roke.

In prišel je čas, ko nihče več ne beži v delo, to je v denar, da bi šel iz rok v roke. Raje steguje razvite ali nerazvite roke in čaka, da dobi kovanec, v katerem je skrito tuje delo.

IVAN CIMERMAN
Naše delo

NAŠA SKUPNOST — 25. MAJ

Umetniška priloga. Ureja komisija pri uredniškem odboru Nsk, zanjo odgovarja Marjan Moškrič.